

To av tre: vi gjør noe med været

Nesten to av tre mener at menneskene påvirker været, viser en meningsmåling MMI har gjort for N&M Bulletin. – Et viktig signal, sier nærings- og energiminister Jens Stoltenberg i en kommentar.

N&M Bulletin

Ole P. Pedersen og Jon K. Berg

Undersøkelsen viser at mildværet i vinter, flom i Mellom-Europa og tørke i Sør-Europa har gjort inntrykk på folk flest. Av dem som har en mening om spørsmålet, mener nesten to av tre at vi gjør noe med klimaet.

Målingen er gjennomført to uker før over hundre miljøvernministre møtes i Berlin for å diskutere den kunstige oppvarmingen av jordkloden.

64 prosent mener vinterens klimaendringene enten skyldes menneskeskapte utslipp, eller en kombinasjon med naturlige svingninger. Bare tre av ti spurte mener klimaendringene utelukkende skyldes naturlige svingninger. Vet ikke-gruppen

(13 prosent) er holdt utenfor i disse tallene.

Menn tviler mest

Det er betydelig flere menn enn kvinner som tror klimaendringene skyldes naturlige svingninger. Ifølge konsulent Ellen Dokk Holm i MMI, kan dette delvis forklares med at vet ikke-gruppen er tre ganger større blant kvinner enn blant menn.

–Gledelig

– Tallene gleder meg. Det er en fordel for miljøarbeidet at folk mener at dette er alvorlig problem. Det er et sterkt signal til myndighetene. Når jeg reiser land og strand rundt, får jeg høre at bensinprisene er alt for høye. Så det er godt å vite at mange skjønner hvorfor fossilt brensel må være dyrt, sier nærings- og energiminister Jens Stoltenberg i en kommentar til N&M Bulletin.

Stoltenberg tror imidlertid selv at vinterens uvær er innenfor de normale variasjonene.

– Spørsmålet er om normalen endrer seg? Det får vi ikke vite før om noen år. Men det er veldig galt å basere seg på at normalen ikke endrer seg, sier Stoltenberg.

Han sier videre at han er

bekymret og redd for drivhuseffekten.

– Den er et av våre mest alvorlige miljøproblemer. Men verden har vansker med å handle i forhold til drivhuseffekten, fordi det er et problem som ligger langt fram i tid.

Begrenset

Stoltenberg sier det er meget begrenset hva Norge alene kan gjøre for å redusere CO₂-utslippene. Vi har blant verdens høyeste bensinpris. Og øker vi CO₂-avgiften, vil gassen fra norsk sokkel bli så dyr at ingen vil kjøpe den.

–Selv våre laveste CO₂-satser er over dobbelt så høye som i det landet som kommer som nummer to, nemlig Sverige. Det er ikke mulig for transportsektoren og norsk industri å ta hele den reduksjonen som skal til for å få plass til den økte gasseksporten, sier han.

– Gledelig

Fagsjef i Norges Naturvernforbund, Tore Killingland, er positivt overrasket over målingen fra MMI.

– Det viser at politikere har dekning for å føre en aktiv klimapolitikk. Men Stoltenberg lytter mer til Hydro og Statoil

enn velgerne. Hvis han ikke tror på klimaendringene, bør han kanskje kontakte sine økonomkolleger hos verdens største reassurandører. De kan vise til en sterk økning i antallet naturkatastrofer, sier Killingland.

Spørsmålet

«Mellom-Europa var tidligere i vinter rammet av en stor flomkatastrofe. Samtidig var det sterk tørke i Sør-Europa. I Norge har temperaturen vært en god del høyere enn normalt denne vinteren. Hva tror du disse klimaendringene skyldes? (Svaralternativene ble lest opp for de spurte.)

Naturlige svingninger	27%
Menneskeskapte utslipp av klimagasser	21%
En kombinasjon	37%
Andre årsaker	3%
Vet ikke	13%

Undersøkelsen er gjort blant et representativt utvalg på 500 personer av den norske befolkningen. Kilde: MMI, 1995.

Lederen av FNs klimapanel er skuffet over Norge

side 3

Norge kan klare klimamålet

side 4

Intervju med Jens Stoltenberg

side 5

Faunakrim verdens nest største smuglervirksomhet

side 7

Natur&miljø Bulletin

Norges Naturvernforbund

Ansvarlig redaktør: Jon Knut Berg

Red. sekr: Ole P. Pedersen
Journalist Jens P. Toldnæs
Postboks 2113 Grünerløkka
0505 Oslo

Bankgiro: 1720.05.00717

Postgiro: 0803 50 94602

E-post: <red.naturvern-@oslonett.no>

Telefon: 22 71 55 20

Telefax: 22 71 56 40

Neste utgave: 7. april 1995.

Annonser tlf: 22 71 92 20
Annonser fax: 22 71 92 38
Produksjon: Gan Grafisk.
Trykket på Cyclus, 100 prosent
resirkulert papir.

Natur & Miljø Bulletin er
medlem av Den norske
fagpresses forening, og
tilsluttet Fagpressens
redaktørplakat.

Jens' tvilsomme gasslov

Eksporterer vi miljøvennlig gass, ryker våre egne miljømål, lyder nærings- og energiminister Jens Stoltenbergs lov. Det er på tide å sette inn et angrep mot denne påståtte lovmessigheten.

Eksport av gass er i ferd med å bli et dilemma for miljøbevegelsen her hjemme. Norsk gass kan erstatte kullkraft og atomkraft i Europa. Få kan bestride at det vil være et gode. Samtidig fører den økte gasseksporten til en enorm økning i Norges klimagassutslipp. Resultatet er Jens' lov, at norsk gasseksport forkludrer våre egne miljømål. Kan vi utfordre den tesen?

Neste uke samles ministre fra 120 land for å diskutere klimaendringene. Pasienten Jorden er i ferd med å bli feberhet. Men ingenting tyder på at flertallet av de rike landene er interessert i å kutte noe særlig i sitt energiforbruk. Det er heller det motsatte som er tilfellet, utslippene av klimagasser ser ut til å fortsette å øke over hele verden.

Miljølandet Norge leder an i dette racet, fordi vår velferdsstat er bygget på det sorte gullet. For alle og enhver er det utenkelig å si nei til de fantastiske inntektene av miljøhensyn.

Men er det et enten eller? Det er nemlig det som er problemet med Jens' lov, at den setter gasseksport og miljømålene opp mot hverandre.

I virkeligheten tror vi ikke det er så enkelt. Vi er ikke tvunget til å øke vårt bidrag til drivhuseffekten. Vi kan for eksempel justere utvinningstempoet slik at klimagassutslippene ikke fyker i været. Den sorte skatten forsvinner ikke, en del kan ligge der til neste generasjons glede eller fortvilelse. Dessuten er det faktisk mulig å redusere utslippene, selv om gasseksporten øker. I denne utgaven av bulletinen nevner i i fleng: bioenergi i stedet for fyringsolje, slutt på faking på plattformene, elektrifisering av Ekofisk.

I dag gjøres det så å si ingenting. Biltrafikken øker. Flytrafikken øker. Stadig flere går over til oljefyring. Interessen for energisparing er på bunn.

Med all respekt, det norske Arbeiderpartiet ser ut til å gi blaffen i hele drivhuseffekten. Det er kommet en stor sort flekk på bildet av det rene og snille Norge.

Gjestekommentar

Bærekraftig forbruk(?)

Oystein Dahle

Styreformann, WorldWatch
Institute, Norden

For bare noen ganske få uker siden var den norske regjeringen vertskap for en uhyre viktig konferanse i Oslo, nemlig konferansen om bærekraftig forbruk og produksjon. Som noen vil huske, var det en forberedende konferanse et år tidligere med de samme krevende problemstillinger. Begge konferansene reflekterer et beundringsverdig norsk initiativ for å øke den politiske bevisstheten – særlig i industrilandene – omkring miljøkonsekvensene av stadig økende forbruk, og samtidig utvikle elementer i et internasjonalt arbeidsprogram der opprettholdbarheten i vår økonomiske adferd legges under forstørrelsesglasset.

Problemstillingen er ikke ny, og den var sentral under Rio-konferansen for snart tre år siden. I realiteten er det oppfølgingsdokumentet fra denne konferansen som pålegger oss å gripe fatt i denne utfordringen. I kapittel fire i Agenda 21 rettes søkelyset mot forbruksmønstre som ikke er opprettholdbare, eller bærekraftige, som vi i Skandinavia har valgt å kalle det. "Fattigdom og miljøødeleggelse er nøye sammenknyttet" sier innledningsavsnittet i kapittel fire, og fortsetter: "mens fattigdom gir seg utslag i visse former for miljømessige påkjenninger er den vesentlige årsak til miljømessig ødeleggelse i global skala de forbruks- og produksjonsmønstre som preger våre industrialiserte land og som ikke lar seg opprettholde." Lar våre forbruksmønstre seg påvirke, og er vi villige til å gjøre noe som monner på dette feltet?

Vi må ikke undervurdere betydningen av internasjonale konferanser for å formulere problemstillingene. Og det er særdeles viktig når problem-

stillingene kan utvikles med nøkkelaktører fra OECD-apparatet til stede. Men aller viktigst ville det vært dersom miljøvernministrene hadde vært ledsaget av sine finansminister-kolleger. Derfor vakte det oppsikt når vår egen finansminister tilkjennega klart og utvetydig behovet for forandring. Ja, Gro Harlem Brundtland uttrykte i meget klare ord at anbefalingene fra konferansen til FN-systemet måtte være aktive og aggressive slik at en ikke risikerte at de ble oversett.

Men vi behøver ikke i vårt velutviklede land å vente på FNs oppfordring til oss om aktive skritt mot bærekraftig forbruk. Vi kan orientere den nasjonale politiske debatten i langt sterkere grad mot kjernepunktene, mot forbruksutviklingens materielle innhold og selve behovet for en ekspansjon. De fleste her i landet vil langt på vei kunne slutte seg til en påstand om at materialismen er vårt dominerende ideologiske grunnlaget, og at materialisme ikke har innebygget noe prinsipp om begrensning. Det innebærer at materialisme som prinsipp er på kollisjonskurs med bærekraftig utvikling som prinsipp. Det nevnes stadig oftere at vekstens innhold er av avgjørende betydning. Er det ikke da påfallende at den politiske debatt bare i liten grad beskjeftiger seg med vekstens innhold? Moderne produkters energiinnhold og ressursforbruk burde i mye større grad gi oppmerksomhet. Men aller størst oppmerksomhet burde henledes mot hovedelementet i forandringsprosessen, nemlig mot kvalitet i tilværelsen, mot livskvalitet og miljøkvalitet. De fleste mennesker vil kunne akseptere å få mindre av materielle ting, dersom en får mer av noe annet, og fortrinnsvis noe man har lyst på, for eksempel tid!

Foran Berlin-møtet

FN-leder skuffet over Norges klimaarbeid

Lederen av FNs klimapanel, Bernt Bolin, er skuffet over Norges klimapolitikk. Samtidig viser en ny rapport at bare tre av femten vesteuropeiske land ligger an til å oppfylle sine mål for å redusere utslippene av klimagasser.

N&M Bulletin

Ole P. Pedersen

Bernt Bolin sier til N&M Bulletin at han er skuffet over Norge, som varsler 12 prosent økning av sine klimagassutslipp fram til år 2000.

– Det er klart jeg er skuffet.

Stabilisering av utslippene er det første kravet vi må stille, sier Bolin. Hvis ikke, blir det umulig å kreve at u-landene skal begrense sine utslipp, mener svensken.

Bolin har likevel forhåpninger til det forestående klimamøtet i Berlin. Han tror det blir enighet om å forhandle om en protokoll for reduserte utslipp. Protokollen kan undertegnes i 1998, mener Bolin.

Mange svikter

Det er bare Luxembourg, Storbritannia og Sveits som kommer til å oppfylle sine nasjonale mål om å redusere utslippene av karbondioksyd (CO₂). Flere land kommer til å oppfylle den internasjonale klimaavtalen, men de klarer ikke å

reducere utslippene. Det viser rapporten fra Climate Network Europe (CNE), som har studert landenes egne klimarapporter.

– Politikerne begynner å fjerne seg færetuende langt fra de reduksjonene som FNs klimapanel (IPCC) anbefaler. Det sier Lise Backer, leder for CNE, til N&M Bulletin. CNE koordinerer europeiske miljøorganisasjoners klimaarbeid.

– Nå er det ikke slik at landene gir opp. Det er tross alt fem år igjen til år 2000. Det er faktisk bare Norge som har sagt rett ut at det nasjonale målet ikke nås, sier Backer.

– I Norge har man argumentert for at økte, norske utslipp kan være med og redusere utslipp i andre land. Er dette en typisk argumentasjon?

– Nei. Dette er et særnorsk synspunkt. Norge er meget aktivt i arbeidet for felles gjennomføring (kjøp og salg av utslippskvoter), sier Backer.

Klarer målet

CNEs rapport er basert på landenes egne rapporter, som ble sendt inn til klimakonvensjonen før jul.

Englands miljøvernminister, John Gummer, la i forrige uke fram en rapport som viser at landets CO₂-utslipp kommer til å synke fra 1990 til 2000.

Rapporten ble kritisert av det britiske arbeiderpartiet, som mistenker Gummer for å ha trikset med tallene. Tidligere prognoser har vist en økning i utslippene på 30 prosent, skriver The Guardian.

Vi gjør det rimeligere for folk flest å
bruke mobiltelefonen. Vi lanserer Privat 200.

Nå er det din tur!

De fleste av oss ønsker frihet til å kunne ringe når det passer oss best. Mobiltelefonen og Privat 200 gir deg denne friheten. Betal 200 kroner i måneden, og ring for hele beløpet! Ringer du for mindre overføres det du har til gode til neste måned. Ringer du for mer, betaler du bare for ekstrasamtalene. Du betaler ingen abonnementsavgift. **GSM eller NMT -telefon?** Velg det systemet som passer deg best. Kontakt en av våre forhandlere for et gunstig tilbud på mobiltelefon, eller ring oss på 810 33000 for mer informasjon.

 **Telenor Mobil**



Foran Berlin-møtet

Slik kan Norge klare klimamålet

Tre nye tiltak kan nesten oppfylle Norges mål om å stabilisere utslippene av karbondioksyd (CO₂). Det viser tall som N&M Bulletin har hentet inn.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Det store miljømøtet i Berlin samler miljøvernministre fra hele verden. De skal diskutere hvordan verden kan unngå den antatte oppvarmingen av jorda som følge av menneskelige utslipp av klimagasser, spesielt karbondioksyd (CO₂).

Norge står hardt på at det ikke er mulig å stabilisere utslippene våre, uten at vi får kjøpe utslippskvoter av andre land (såkalt «felles gjennomføring»). Regjeringen begrunner det blant annet med at tiltakene i Norge koster for mye.

Fire millioner

Men en undersøkelse N&M Bulletin har foretatt, viser at det finnes flere tiltak som kan være med og stabilisere de norske utslippene – og noen tiltak er til og med lønnsomme.

For å overholde den internasjonale klimaavtalen, må Norge redusere sine utslipp av CO₂ med fire millioner tonn, i forhold til det som er beregnede utslipp i år 2000.

Ved å gjennomføre tre tiltak, kan stabiliseringen oppnås. Alle tiltakene er godt kjent

for myndighetene.

- Slutt på faking av gass fra sokkelen. Gevinst: 800.000 tonn CO₂. Tiltaket ble i 1990 beregnet til å koste mellom 40 og 100 millioner kroner, noe som ville være inntjent i løpet av få måneder. Gassen kan selges i stedet for å brennes på plattformen.
- Bruk av elektrisitet, i stedet for gass, til driften på Ekofisk. Gevinst: 700 millioner tonn CO₂. Tiltaket er imidlertid dyrt, og vil først være lønnsomt for oljeselskapene om CO₂-avgiften øker kraftig. Tiltaket er i dag bare

- gjennomført på Troll-feltet.
- Overgang fra fyringsolje til biobrensel (tilsvarende sju TWh). Gevinst: 2,8 millioner tonn CO₂. Lønnsomt tiltak.

I tillegg vil økte bensinpriser føre til lavere utslipp fra bilparken i Norge. Økt bruk av varmepumper i stedet for lette fyringsoljer er også et lønnsomt tiltak, som vil redusere utslippene av klimagasser.

Kilder: Statens foretaksinsyn (SFT), Statistisk sentralbyrå (SSB), Nobio, Phillips Petroleum.

Norske utslipp

1989:	35,3
1990:	35,5 (0%)
1991:	33,9 (- 5%)
1992:	34,4 (+ 1%)
1993:	35,7 (+ 4%)
1994:	37,2 (+ 5%)
Utslipp av CO ₂ fra Norge, i millioner tonn. Tall i parentes angir endring fra året før. Kilde: Statistisk sentralbyrå, 1995.	

Sektorene

Olje	9,4 (27%)
Veitrafikk	8,8 (26%)
Annen industri	4,3 (13%)
Metallproduksjon	4,3 (13%)
Skip og båter	3,7 (11%)
Fly	1,3 (4%)
Utslipp av CO ₂ fra Norge, i millioner tonn, per 1992. Tall i parentes angir andel av totale utslipp. Kilde: Statistisk sentralbyrå, 1995.	

Stor tro på bioenergi

Norsk bioenergiforum (Nobio) har stor tro på at bioenergi kan erstatte dagens oljeforbruk til oppvarming. Men foreningen er redd myndighetene ikke tar muligheten alvorlig.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

En oversikt fra Norges vassdrag- og energiverk (NVE), viser at dagens produksjon av bioenergi kan øke fra 10 terrawatt-timer (TWh) til mellom 20 og 30 TWh, og samtidig holde konkurransedyktige pri-

ser.

En forutsetning er at avgiften på fyringsolje øker.

– Høyere oljepriser vil føre til at bioenergi tar over en betydelig del av oljeforbruket som går til oppvarming, sier Arnold Kyre Martinsen, leder i Nobio, til N&M Bulletin.

Martinsen viser til at avgiftene på fyringsolje er over tre ganger høyere i Danmark og Sverige enn i Norge. Sverige produserer sju ganger mer energi fra biobrensel enn Norge.

– Avgiften på fyringsolje trenger ikke å gå helt opp til svensk og dansk nivå for at bioenergi skal få større utbre-

delse, mener Martinsen.

Det er industri som har stort behov for energi hele året som kan ha mest nytte av bioenergi. Dessuten kan energien brukes i borettslag, noe som er utbredt i Sverige, ifølge Nobio.

Nobio tviler på at norske myndigheter tar bioenergiens potensial alvorlig.

– I Norges rapport til klimakonvensjonen, som er laget av Miljøverndepartementet, er ikke bioenergi tatt med i oversikten over dagens energikilder. Vi tolker myndighetene slik at de ikke er helt klar over bioenergiens muligheter, sier Martinsen.

Jens tror ikke helt på drivhuseffekten

Nærings og energiminister Jens Stoltenberg sier til N&M Bulletin at regjeringen ville ha ført en annen politikk hvis den var sikker på drivhuseffekten.

N&M Bulletin
Jon K. Berg

I sentrale dokument er regjeringen nå ivrig etter å understreke den vitenskapelige usikkerheten i forhold til drivhuseffekten. I dette intervjuet om de forestående klimaforhandlingene i Berlin, erkjenner han at regjeringen er opptatt av denne usikkerheten.

– Påvirker det politikken?
– Hvis vi var sikre på at den ville komme, ville vi kanskje gjort enkelte ting annerledes enn vi gjør i dag.
– Hva da?
– Det har jeg ikke tenkt så nøye gjennom, men jeg mener at Norge fører en konsekvent politikk, i og med at vi er det landet i verden som har høyeste CO₂-avgifter, sier Stoltenberg.

Tvinges til reduksjoner

To tredjedels flertall i klimaspørsmål er ett av de tiltakene Norge kommer til å arbeide for under klimaforhandlingene i Berlin neste uke, opplyser Stoltenberg. Norge kan dermed bli

tvunget til forpliktende reduksjoner av utslipp av klimagasser, noe vi er imot.

Norge er nemlig av de landene som motsetter seg forpliktende reduksjonsmål for CO₂-utslippene, så lenge det ikke er enighet om såkalt felles gjennomføring (kjøp og salg av utslippskvoter). Med flertallsavgjørelser kan Norge dermed risikere å måtte godta CO₂-mål vi absolutt ikke er interessert i.

Stoltenberg begrunner Norges holdning med at vi er for forpliktende internasjonalt samarbeid.

– Dette er å lære av EU, som er det eneste internasjonale samarbeidsorgan som ikke må vente på at sistemann er enig, sier han.

Urealistisk?

Det norske målet om stabilisering av CO₂-utslippene er nå gjort avhengig av at det blir enighet om felles gjennomføring av tiltak. Ingenting tyder imidlertid på at det vil skje.

– Er ikke koblingen mellom CO₂-målet og felles gjennomføring da urealistisk?

– Uten felles gjennomføring klarer ikke verden å gjøre nok mot drivhuseffekten. Vi er nødt til å få et system der i-landene i tillegg til egne tiltak, også betaler for reduksjoner i u-landene. Hvis det ikke blir enighet om felles gjennomføring, står vi overfor et vanskelig valg. Da kan vi enten stanse gasseskporten, med mer kull og atomkraft

i Europa som konsekvens, eller få til en praktisk løsning på spørsmålet som gjør at vi fortsatt kan eksportere gass, sier Stoltenberg.

Erstatter kull

Stoltenberg sier videre at det som øker på norsk sokkel i dag, er gassproduksjonen, og at den fortrenge kull og kjernekraft i Europa.

– Det er jeg helt sikker på. Vi har avtaler om gassalg til Nederland og Belgia, der det vi forhandlet mot, var et nytt kullkraftverk. I Finland og Danmark er alternativet til et nytt kullkraftverk norsk gass. Derfor kommer miljøpolitikkerne i andre land og ber oss om gass.

– Har du eksempel på at et kullkraftverk er nedlagt og erstattet av kraftverk basert på norsk gass?

– Jeg har ihvertfall eksempel på kullkraftverk som ikke er bygget, og på at hele byer har kuttet ut kull til oppvarming og gått over til norsk gass. Når danskene kommer til oss og ber om gass, har de samtidig en konsesjonssøknad om kullkraftverk. Miljøvernministeren sier til meg at alternativet er norsk gass. Da må vi jo stole på ham! I Finland er det akkurat det samme. I Tyskland har jeg selv sett at de river ut de kullfyrtte anleggene i husene og legger inn gassledninger.

Lavere energipriser

Stoltenberg avviser for øvrig

bestemt at store mengder norsk gass på det europeiske markedet vil presse energiprisene nedover og dermed øke forbruket.

– Den totale energibruken i Europa vokser med i underkant av én prosent i året. Vi snakker om å doble vår gasseskseksport. Da er det helt åpenbart at norsk gass vil fortrenge kull og atomkraft. Hvis Naturvernforbundet mener at vi skal stanse norsk gasseskseksport, er det et miljøfiendtlig standpunkt, sier han.

Stoltenberg avviser også at gasseskseksporten vil fortrenge energieffektivisering.

– Det vil skje i svært liten grad.

Takk for støtten!

TOFTE GJENVINNING AS

ØJORD & AANES
Fjernvarmeleverandør AS

Thor's Kemiske Fabrikker
Nobel Industrier

VINJE KOMMUNE

Værphenomen setter ny rekord

El Niño har for fjerde år på rad herjet i Stillehavet. Vanligvis kommer værphenomenet bare igjen hvert tredje til femte år.

Ingen forskere vet helt hvordan El Niño fungerer. Styrken

i værphenomenet er så stor at det påvirker temperatur og værforhold over hele jorden, skriver New Scientist.

– Jeg tror vi nå ser effekten av global oppvarming, sier Ants Letmaa, klimaforsker ved det meteorologiske senteret i Marryland.

Nicholas Graham, en oseanograf ved Scripps-senteret i California, har funnet ut at den hydrologiske syklusen, transporten av vann mellom atmosfæren og havene, har endret seg i løpet av de siste tjue årene, noe som kan bidra til oppvarmingen av atmosfæren.

Russere prøvde å smugle KFK til Norge

Russere forsøkte nylig å smugle den nå forbudte, ozonnedbrytende gassen KFK til en norsk bedrift. Bedriften takket nei, men episoden har vekket opp norske myndigheter.

N&M Bulletin
Jon K. Berg

Forsøket på smugling av KFK er blitt kjent utenfor Norges grenser. Den europeiske bransjeorganisasjonen for luftavkjølere og kjøleskap (AREA) i Brussel har påpekt tilfelet i et brev til FNs miljøvernbyrå (UNEP). Her heter det at russisk KFK tilbys norske forbrukere fra et skip utenfor kysten i nord-Norge. AREA skriver at en slik smugling kan undergrave bestrebelsene i kuldebransjen på å gå over til KFK-fri teknologi.

Miljøverndepartementet er kjent med at russere har tilbudt KFK og den like miljøskadelige gassen halon til en norsk bedrift. Men noen handel ble ikke gjennomført, heter det i et brev fra Miljøverndepartementet til UNEP.

Varslet SFT

Den norske bedriften varslet straks Statens forurensnings-tilsyn (SFT) om forsøket på ulovlig handel. SFT informerte i sin tur tollmyndighetene og alle tidligere importører og forbrukere av KFK. Det ble understreket at import av KFK nå er ulovlig, og at brudd på bestemmelsen medfører straff.

Må være ekstra på vakt

Miljøverndepartementet har nå bedt tollmyndighetene og SFT om å være ekstra på vakt mot eventuelle forsøk på ulovlig KFK-salg utenfor norskekysten.

Det har ikke lyktes N&M Bulletin å komme i kontakt med den personen i AREA som har hatt ansvaret for saken.

Lengre frist

I henhold til Montreal-proto-

kollen, skal bruken av ny KFK forbys i de vestlige landene i år. Med få unntak er denne bruken allerede slutt i Norge.

Men øst-europeiske land har fått litt lengre frist på å forby KFK, og nå verserer det stadig

rykter om smugling av den verdifulle gassen til Vest-Europa. I fjor ble det avslørt at store mengder russisk KFK ble ført inn ulovlig til EU.

Nå hevder altså AREA at det samme skjer i Norge.



WORLDWATCH INSTITUTE

NORDEN

● Worldwatch Institute er et frittstående forskningsinstitutt for kunnskapsformidling.

● State of the World 1995 utgis på 27 språk, deriblant alle verdensspråkene.

"Antakelig kommer det ikke til å bli i elendigheten i fattige Somalia eller Haiti, men den blomstrende økonomien i Kina, at vi kommer til å få oppleve den uunngåelige kollisjonen mellom økende menneskelige behov for mat og begrensningene til noen av Jordens mest grunnleggende naturlige systemer." Årets utgave av verdens mest autoritative og leste miljø- og ressursrapport, State of the World, Jordens tilstand 1995 fraviker i ett kapittel bokens normalt globale utsyn. Utviklingen i Kina, med en årlig velstandøkning på utrolige 10-12% for en raskt voksende befolkning som i dag teller 1,2 milliarder mennesker, har skyggesider som krever internasjonal oppmerksomhet. Konsekvenser i form av bl. a. et økt forbruk av korn kommer til å påvirke verdens matvaremarked og få

State of the World

Jordens tilstand

Lester R. Brown

1995

Verdens mest leste miljørapport fra Worldwatch Institute

Abonnement:
Abonnenter mottar State of the World umiddelbart etter hvert års lansering. Det gis 5% minsterabatt uansett antall (15% ved 20 eller flere).

■ Norsk utgave, kr. 220,- pr. stk.

■ Engelsk utgave, kr. 180,- pr. stk.

■ Fritt tilsendt. Innbetalings-giro følger effektivt ordre.

■ 10% rabatt ved bestilling av 20 stk. eller flere.

For 1995:

□ Norsk utgave. Antall: _____ stk.

□ Engelsk utgave. Antall: _____ stk.

Abonnement (f.o.m. 1996):

□ Norsk utgave. Antall: _____ stk.

□ Engelsk utgave. Antall: _____ stk.

BESTILLINGSSEDDEL

State of the World, Jordens tilstand 1995

Sendes til Worldwatch Institute Norden,
Pb 588, 3101 Tonsberg eller Fax 33 310566

NAVN: _____

KONTAKTPERSON: _____

ADRESSE: _____

POSTNR.: _____ POSTSTED: _____

DATE: _____ SIGNATUR: _____

Smugler planter og dyr for milliarder

Faunakriminalitet er nå verdens nest største smuglervirksomhet etter narkotika, ifølge Økokrim. Alt fra insekter til elefanter smugles. De to forbrytelsene er nå i ferd med å smelte sammen, ved at narkotika smugles i dyr.

N&M Bulletin

Jens Petter Toldnæs

Fortjeneste og oppfinnsomhet øker når det gjelder smugling av dyr, planter og fisk. Dette kom fram på et seminar ved Interpols hovedkvarter i Lyon nylig. Norges ledende ekspert på faunakriminalitet, politibetjent Terje Axelsen ved Økokrim, var til stede på seminaret.

– Vi snakker om den største ulovlige bransjen i verden nest etter narkotika, sier Axelsen til N&M Bulletin. Det er imidlertid vanskelig å si om omfanget øker, eller om bedre kontrollrutinene har ført til at stadig flere avsløres.

En økonomisk oversikt fra Cites, den internasjonale konvensjonen for handel med truede plante- og dyrearter, viser at problemet nærmest ikke ek-

sisterte i 1985. I 1989 var omsetningen på 30 milliarder kroner, mens den i 1994 var steget til rekordhøye 42 milliarder.

Tall fra Økokrim viser at en jaktfalk fra Norge kan koste 80.000 kroner på det illegale markedet, og at det internasjonalt har blitt betalt over 1,5 millioner kroner for en trenet falk.

Heroin i pyton

Nytt innen faunakriminalitet er at smuglerne kombinerer virksomheten med smugling av narkotika. Lønnsomheten økes og sjansene for å bli tatt er ofte ikke så store. Dette gjøres ved at narkotikaen smugles i, eller sammen med, dyr.

– Fra USA har vi flere eksempler på at kokain-partier legges i esker med giftslanger. Hvilken toller vil vel stikke hånden ned i noe sånt? spør Axelsen, som også kan fortelle om tilfeller der heroin er smuglet i pytonslanger.

– Trolig blir narkotikahundene forvirret av lukten av dyrene, slik at de ikke klarer å spore opp stoffet, sier han.

Dårlige rutiner i EU

I Norge er det ikke tradisjon å holde ville dyr i fangenskap. I Sverige er dette langt mer utbredt, og på kontinentet er kryp-

dyr ganske vanlig. De dårlige kontrollrutinene i EU ble nevnt spesielt på Interpols seminar.

Innen EU er det fri flyt av Cites-arter og produkter av disse. Derfor kan dyr som tas inn i land med dårlig kontroll, slik som Spania, Nederland, Portugal og Hellas, fritt flyttes til for eksempel Sverige eller Finland, uten ytterligere dokumentasjon.

Elefanter, hvalkjøtt og insekter

Volummessig er det døde dyr, eller deler av disse, for eksempel reptilskinn, som smugles i størst omfang. Det kan være partier på flere millioner skinn av gangen. Ellers smugles alt fra hvalkjøtt til elefanter og insekter.

– Internasjonalt er smuglerne blitt langt mer sofistikerte etterhvert. I stedet for å skjule levende dyr tar de dem nå over grensene i full offentlighet, men med falske sertifikater og merkinger. Fuglesmuglere benytter for eksempel avansert lasertechnologi til å skifte ut ringene fuglene har på bena. På denne måten blir det nesten umulig å spore at ringene har vært åpnet, sier Axelsen.

Antall land øker

Antallet land som involveres av faunakriminalitet øker fra år til år, og det blir færre og

færre hvite flekker på verdenskartet. Verst er det i land med lite penger og tunge byråkrater. Førstekonsulent Geir Høyseth i Toll- og avgiftsdirektoratet bekrefter at det er registrert endel ulovlig import og eksport i Norge i 1994, men at tallene ikke er skremmende høye foreløpig.

– I hovedsak er det eksotiske dyr og fugler som importeres, og rovfugler og rovfuglegg som smugles ut av landet, sier han til N&M Bulletin.

Takk for støtten!



MIDTRE GAULDAL KOMMUNE

Kontor for landbruk, natur og friluftsliv

MELBU
Videregående skole

HYDRO
HAGEBRUK

KARMØY
KOMMUNE



GOL
KOMMUNE



Surt regn koster milliarder

Skadene av sur nedbør koster Sverige minst 2,5 milliarder kroner i året. Først i år 2200 kan naturskadene være reparert, tror forskerne.

N&M Bulletin

Ole P. Pedersen

En ny rapport fra Konjunkturstitutet og Statistiska Central-

byrån, viser at Sverige taper flere milliarder kroner på nedfallet av svovel hvert år. I tillegg til tapet på 2,5 milliarder, kommer kostnadene ved tap av biologisk mangfold.

«Vanskelighetene ved å finne verdien på det som går tapt, eller risikerer å gå tapt, er nærmest uoverstigelige», heter det i rapporten.

Det er slitasje og tæring på bygninger, veinett og vannled-

ninger som koster svenskene mest.

Rapporten viser også at det vil ta 200 år før sur nedbørskadene er reparert, forutsatt at utslippene reduseres videre. Først rundt år 2200 vil trærne i svenske skoger vokse like godt som før forsuringen begynte.

Ifølge Statistisk Sentralbyrå er det ingen oppdaterte tall for hvilke økonomiske skader svovel forårsaker i Norge.

Takk for
støtten!



posten



CHR. BRYNILDSEN & CO AS
SERIGRAFISK INDUSTRI
MASTEVEIEN 6 - P.B. 64 - 1483 SKYTTE
TELEFON 67 06 02 60 - TELEFAX 67 06 19 37

ÅMOT
KOMMUNE



PORSGRUNN KOMMUNE



VESTRE
TOTEN

SKOGBRUKSSJEFEN

H. Clausen

Brev- og smalordnere, miljø
Over 20.000 levert til OL '94 på
Lillehammer. *Norakprodusert.
22 20 50 55

TYDAL KOMMUNE

SKOGBRUKSSJEFEN

GJESDAL
KOMMUNE



- Økt giftbruk truer arvestoff

Den økende bruken av kjemikalier kan gi kroniske skader på blant annet arvestoff og reproduksjon, mener det statlig oppnevnte virkemiddelutvalget. Utvalget anbefaler økte miljøavgifter for å få bukt med problemet.

N&M Bulletin
Jon K. Berg

«Bruken av kjemiske stoffer er stor og økende, og befolkningen blir utsatt for stadig nye kombinasjoner av kjemiske påvirkninger», heter det i NOU-rapporten, som nylig ble overlevert miljøvernminister Thorbjørn Berntsen.

Utvalget gjennomgår helsevirkningene av kjemikaliebruken, og peker på at det er «størst grunn til bekymring omkring de langsiktige kroniske skadene på arvestoff og reproduksjon, kreft m.m.» Astma og allergi synes også å være et stort og økende problem, mener utvalget.

I dag regnes 17.000 av kjemikaliene på det norske markedet som helsefarlige. Det er oppnådd store reduksjoner i utslippene av miljøgifter og kjemikalier fra industrien de seneste årene, men utslippene

fra produkter økende. For mange viktige kjemikalier og miljøgifter, er produkter allerede i dag større kilder enn industrien, heter det i rapporten.

Økte miljøavgifter

Utvalget går inn for å øke miljøavgiftene for å redusere miljøbelastningene ved utslipp av kjemikalier og miljøgifter. Det anbefales at avgiften knyttes til mengden miljøgifter i et produkt. Utvalget mener imidlertid at avgifter er mindre egnet hvis stoffet opptre spredt og uoversiktlig i et produkt. Juridiske virkemidler blir også vurdert, men her er vår handlefrihet sterkt beskåret, som følge av EØS-avtalen.

Overgjødning

Virkemiddelutvalget har gjennomgått en rekke områder i miljøpolitikken og i detalj analysert dagens og potensielle virkemidler, økonomiske, administrative og juridiske.

Utvalget gjennomgår blant annet virkemidlene i forhold til overgjødning, og her har det oppstått uenighet. Rådgiver Eivind Berg fra Landbruksdepartementet avviser faktisk hele problemstillingen, ved å hevde at mindre bruk av gjødsel i landbruket ikke i samme grad fører til mindre avrenning. Derfor går Berg mot flertallets forslag til økonomiske

virkemidler.

Utvalget har ellers vurdert virkemidlene innen luftforurensning, klima, ozonlaget, avfall og akutt forurensning. Utvalget kommer sjelden med klare konklusjoner. Et unntak er innen lokal luftforurensning, der det anbefales å innføre en miljøavgift på piggdekk, og å prioritere utredning om vegprising og regulering av parkering. Utvalget skriver at det er «svært viktig å utforme økonomiske virkemidler som sikrer at bidragene fra ulike transportformer til lokal luftforurensning og støy gjenspeiles i priser på bruk av transporttjenestene.»

Utvalget anbefaler også å innføre en avgift på den ozonnedbrytende gassen HKFK, som skal forbys innen 2015.

Omfattende

Utvalgets mandat har vært å undersøke om myndighetenes virkemidler i miljøpolitikken er effektive nok. Utvalget har vært ledet av forhandlingsleder Atle Fretheim i Miljøverndepartementet. Ellers har utvalget bestått av embetsmenn fra fem departement, samt en økonom og en jurist fra Universitetet i Oslo.

Rapporten skal nå ut på høring, og ender kanskje som en stortingsmelding.

- EU forverrer miljøet

Medlemskap i EU ville ikke vært til fordel for miljøet, ifølge norske skoleelever.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) i Bergen spurte over 5000 skoleelever om deres holdninger i forbin-

delse med skolevalgene om norsk medlemskap i EU.

Resultatene er nå klare, og viser at 39 prosent mener EU innebærer et forverret miljø. 27 prosent mener EU kan forbedre miljøet, mens 32 prosent mener det ikke betyr noe.

NSD spurte elevene hva EU ville innebære på en rekke områder. Generelt har elevene liten tro på at det blir bedre med

EU.

I undersøkelsen er elevene også spurt om de mener Norge bør satse på et miljøvennlig samfunn, selv om det innebærer lav eller ingen økonomisk vekst. 64 prosent mener det er et bra forslag, og bare 12 prosent er i mot dette. Det er ikke definert hva som er miljøvennlig, og hva «lav» økonomisk vekst betyr.

Drukner i data-maskiner

Dataansvarlig Anne Brunstad i Skattedirektoratet holder på å drukne i brukte datamaskiner. I dag har hun bare to alternativer: søppeldynga og skraphandleren. - Neste år skal vi ha klar en miljøvennlig innsamlingsordning, lover Per Morten Hoff ved Kontor- og Data-teknisk Landsforening (KDL).

N&M Bulletin
Jon K. Berg

Brukte datamaskiner er et stort avfallsproblem. Maskinene, som gjerne blir byttet ut hvert andre eller tredje år, inneholder giftige tungmetaller, glass og forskjellige typer plast. Ingen vet hvor mye av dette som havner på fyllingen i Norge, men det finnes ikke noen ordninger for gjenvinning. Egen lagring, skraphandlere og søppelfyllinga er som regel de eneste alternativene.

Hittil har Brunstad valgt skraphandleren, nærmere bestemt Brødrene London. Daglig leder Ingve Fahre i Brødrene London forteller til N&M Bulletin at firmaet demonterer de brukte datamaskinene som kommer inn.

Skal gjenvinnes

Metallet, kabler og batterier blir solgt til gjenvinning. Skjermene har hittil gått til nedsmelting og deretter deponi i Sverige. Imidlertid skal Brødrene London nå sette i gang et prøveprosjekt i samarbeid med et annet svensk selskap, der en del av skjermene blir utnyttet til gjenvinning.

Fahre regner for øvrig med at det innen tre år blir mulig å levere skjermene til fullstendig gjenvinning i Tryskland. Plas-

ten i datamaskinene blir i dag fraktet til Sverige, der den blir brent og gjort om til energi.

- Vi er ikke fornøyde med dagens løsninger, fordi for mye havner på søppelfyllinga. Vi håper derfor at det blir mulig å gjenvinne mer av datamaskinene i framtiden.

Invitert

Det ønsket er ikke så urealistisk. Miljøverndepartementet har allerede invitert bransjen til å bli med i en arbeidsgruppe som skal undersøke mulighetene for å ta bedre vare på de kasserte datamaskinene.

Ofte representanten fra bransjen, Per Morten Hoff, kunne på en miljøkonferanse nylig, love at det innen neste år vil være på plass en gjenvinningsordning for datamaskiner i Norge.

KDL har nå kontakt med forskjellige avfallsselskaper om muligheten til å håndtere maskinene på en mindre miljøskadelig måte enn i dag. KDL har også satt i gang en utredning om omfanget av det elektroniske avfallet.

Hvem betaler?

Et nøkkelspørsmål er hvem som skal bære kostnadene ved innsamling og gjenvinning - noe som er meget dyrt. Hoff opplyste som illustrasjon at gjenvinning av ett farge-fjernsyn

kan koste så mye som 600 kroner.

En mulighet er en miljøavgift på ti prosent ved salg av en datamaskin, en annen er at produsenten får den økonomiske belastningen. Det er også mulig å innkreve en avgift ved deponi av datamaskiner, for å øke gjenvinningen. Endelig er det mulig å finansiere det hele over den kommunale renovasjonsavgiften.

Flere i Sverige

I Sverige er det flere bedrifter som driver med gjenvinning av datamaskiner, blant annet Recomp, som var representert under konferansen. Dette firmaet demonterer maskinene og sørger for at 95 prosent av dem blir gjenvunnet - mesteparten lokalt. Recomp sorterer ut blant annet glass, plast og tungmetaller.

Firmaet tar imot alle typer elektronisk avfall. Det behandles i fjor 100 tonn avfall. Målet er 250 til 300 tonn i året. Til sammenligning oppstår det 120.000 tonn elektronisk avfall i Sverige i året. Bare 15 prosent av dette blir gjenvunnet.

Per Frisell i Recomp sa under konferansen at firmaet også kan ta imot brukte datamaskiner fra Norge for gjenvinning.

Dyre endringer

Åtte land i Sør-Asia risikerer store sosiale og økonomiske skader, om den økte drivhuseffekten fører til endret vær og høyere vannstand. Det viser en ny rapport fra Climate Institute i Washington. Over sju millioner mennesker i India kan bli hjemløse som følge av høyere havnivå, skriver New Scientist.

Frykter ismelting

Italienske forskere frykter at Antarktis kan smelte, skriver nyhetsbyrået IPS. Hvis jordens middeltemperatur stiger også i framtiden, kan isen på kontinentet løses fra berggrunnen i løpet av få år. Forskerne frykter at et isfjell, større enn Vestfold fylke i areal, kan rive seg løs fra ismassene.

Takk for
støtten!

NKFs forbundskontor
i skien

Veidekke

ITT Flygt AS

HOLE
KOMMUNE



MICRO
MATIC
GROUP
NASSAU
NASSAU DOOR A/S ØST
Rådhusvn. 4 Postboks 286
2051 Jessheim Norge

HÅKON LUNDE
TREKKER DU SERVICE PÅ: 22 64 15 00

Hedalm
Trelast

NILU
NINA
NIBR
NIVA
Forskning for et bedre miljø

Glupske bakterier

Bakterier kan brukes i kampen mot de stadig voksende avfallsbergene.

Et forsøk i nærheten av Glasgow viser lovende resultater. Her åt bakterier opp 600 kilo organisk avfall hver dag. Bakterierene er anerober, det vil si at de forbruker ikke luft. Etter at avfallet har passert fordøyelseskanalene, kommer det ut metan og CO₂. Metangassen kan brennes og bli til energi.

Bak dette prosjektet står blant annet Universitetet i Newcastle upon Tyne.

Organisk avfall står for 35 til 50 prosent av det kommunale avfallet, skriver New Scientist.

Trash is Cash: Med dette slagordet vil IKEA spre kildesortering til alle sine varehus, skriver Ren Viden.

Koster 100 millioner å redde hakkespett

En art som er på randen av utryddelse, kan være dyr å redde. Det viser en ny svensk undersøkelse om den truede hvitryggspetten.

N&M Bulletin
Jens Petter Toldnæs

For første gang er en utryddingstruet dyreart forsynt med prislapp i Sverige. I følge bladet Jaktmarker & Fiskevatten vil det koste minst 100 millioner kroner å redde denne hakkespetten.

Den svenske undersøkelsen er gjort på grunnlag av at det bare er 30 hekkende hvitryggspettpar igjen. Disse er spredt over et stort område i Värmland og Dalsland. Summen er beregnet ut fra hvor mye skog som må vernes hvis hvitryggspetten skal ha en mulighet til

å overleve. Totalt er det snakk om et område på 75 kvadratkilometer, der gjenstående bestander med gammel og døende løvskog må unntas fra skogbruk.

Sårbar fylkesfugl

Norge har Vest-Europas mest bærekraftige bestand av hvitryggspett. Likevel er arten klassifisert som sårbar her i landet. Det vil si at den kan gå over i gruppen «direkte truet» der-

om de negative faktorene fortsetter å virke.

Negative faktorer for denne arten vil først og fremst si et skogbruk som bare fremmer ensartede bartrekulturer og ikke tar hensyn til at gammel skog, spesielt løvtrær, må settes igjen. Dette gjenspeiles i at hvitryggspetten stort sett har forsvunnet fra Østlandet og Trøndelag, mens den fremdeles finnes i en viss utstrekning på Sør- og Vestlandet.

Overfiske truer

FNs mat- og jordbruksorganisasjon, FAO, advarer nå mot verdens overfiske. Fisket truer havenes muligheter til å overleve som verdens matkammer, skriver The Guardian.

– Fiskerihistorien viser at vi har utsatt problemene fram til vi går tom for fisk. Der er vi nå, sier Christopher Newton ved FAO. Tjue land står for 80 prosent av verdens fiskefangst. Kina er størst, foran Japan, Peru, Chile og USA.

Voldsom interesse for økologisk mat

Salget av økologiske matprodukter går langt bedre enn ventet. Antallet bønder som driver økologisk er seksdoblet på fem år, men produsentene klarer ikke å mette markedet.

N&M Bulletin
Jens Petter Toldnæs

Lanseringen av økologiske matvarer startet med grønnsaksproduksjon i 1987. I 1994 kom korn, kjøtt og melkeprodukter på markedet.

– Det at vi har fått store aktører som Norske Meierier, Felleskjøpet og Norsk Kjøtt på banen, gjør at fremtiden for økologiske matvarer ser lys ut, sier markedssjef i Produsentlaget til N&M Bulletin. Produsentlaget er en medlemsorganisasjon for bønder som selger økologiske produkter.

Interessen for disse produktene har vært stor, og bøndene har ikke klart å levere nok. Dette har spesielt vært et problem når det gjelder korn. I fjor ble det levert 90 tonn økologisk korn til det nystartede mottaket på Årnes Kornsilø og Mølle. Tanken var å lansere økologisk kraftfôr og matmel. Den store etterspørselen førte til at kraftfôret ble revet vekk, og planene om matmel måtte utsettes. Ifølge bladet Jordvett vil behovet for økologisk dyrket korn øke til 500 tonn i 1995.

Flere økologiske bønder

Antallet norske bønder som driver økologisk jordbruk har økt fra 92 i 1989 til 561 i 1994.

– Med omleggingstilskuddet som bøndene nå får, og den økte interessen for produktene, er det grunn til å tro at denne tendensen vil fortsette, sier Nygård.

– EU når ikke CO₂-målet

EU kommer ikke til å nå målet om stabilisering av CO₂-utslippene på 1990-nivå innen år 2000, ifølge en ny rapport.

N&M Bulletin
Jon K. Berg

CO₂-utslippene i EU-landene kommer til å øke med seks prosent fram til år 2000, og med 20 prosent fram til 2015. Det viser en rapport som det amerikanske konsulentfirmaet DRI har laget. Rapporten slår fast at transportsektoren er den viktigste årsaken til at CO₂-målet ikke nås, skriver Information.

Danmark ligger på tredjeplass i EU i CO₂-utslipp per innbygger, 40 prosent over gjennomsnittet. Luxembourg leder heatet, med Finland på andreplass.

Danmark kommer til å ha hele 20 prosent over stabil-

iseringsmålet i 2000, ifølge rapporten. Miljø- og energiministeriet er uenig, og mener at målet vil nås.

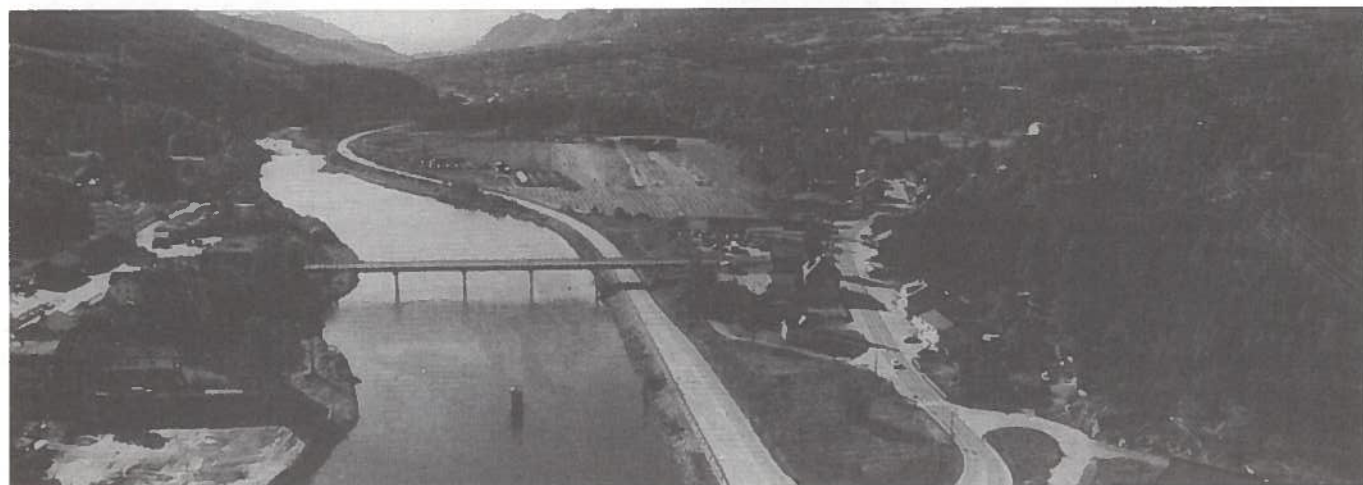
DRI har basert sine analyser på prognoser for den økonomiske utviklingen og vedtatte initiativ for å begrense energiforbruket og CO₂-utslippene.

– Skjønner ikke

Flertallet av de spurte i en ny meningsmåling i England, tror blyfri bensin vil bidra til å bremse klimaeffekten.

– Veien til suksess er lang. I USA er befolkningen ivrige etter å bruke resirkulert toalettpapir, men de nøler ikke med å kjøpe en ekstra bil, sier María Elena Hurtado, leder for den internasjonale forbrukerorganisasjonen (IOCU) i London.

OGSÅ KRAFTUTBYGGERE ER NATURVENNER



Vi gjør mye for å lege sår: landskapspleie, arondering, tilsåing av tipper, terskler, utsetting av settefisk m.m.

FHR

Foreningen til Hallingvassdragets regulering
Boks 2481 Solli, 0202 Oslo 2
Tlf. 22 43 50 50

NORSAS AS

NORSK KOMPETANSESENTER FOR
AVFALL OG GJENVINNING

Norsas AS er et nasjonalt kompetansesenter for hele avfallsfeltet. Norsas AS samler inn, bearbeider og formidler kunnskap, erfaring og fakta om avfallsreduksjon, kildesortering, gjenvinning, håndtering og forsvarlig sluttbehandling. Selskapet tilbyr rådgivning, kurs og informasjon.

Norsas AS arbeider for å utvikle et marked for avsetning av kildesorterte avfallsfraksjoner og er møtestedet for alle aktører innen avfallsfeltet.

Norsas AS administrerer spesialavfallssystemer og er pådriver i utviklingen av tekniske og administrative løsninger for alt avfall. Selskapet er en viktig samarbeidspartner for kommuner og næringsliv.

Hovedkontor:	Postboks 264 Skøyen, 0212 OSLO, Drammensveien 175, 0277 Oslo Telefon: 22 73 08 40 Telefaks: 22 73 22 01
Avdelingskontor:	Postboks 1048 Lura, 4301 Sandnes, Jacob Askelandsvei 3, 4300 Sandnes Telefon: 51 67 71 33 Telefaks: 51 67 73 04 Postboks 141, 7075 Tiller, Øvre Rosten 76, 7075 Tiller Telefon: 72 89 08 80 Telefaks: 72 89 08 40

- USA når klimamål

- I motsetning til Norge, kommer USA til å nå målet om å stabilisere utslippene av karbondioksyd (CO₂) på 1990-nivå innen år 2000. Det forsikrer Richard Bradley, avdelingsdirektør i det amerikanske Energidepartementet, overfor N&M Bulletin.

N&M Bulletin
Jon K. Berg



THE LINE OF YOUR CHOICE

Specialized Ro-Ro services covering

- Europe
- Australia
- New Zealand
- United States
- Far East
- West Africa
- Middle East

The Ultimate Concept
in Liner Shipping
for now and the future.

Wilhelmsen Lines AS
Olav V's gate 5, 0113 OSLO.

NOR-CARGO

President Bill Clinton lanserte sin klimapakke i fjor, og Bradley gjorde det under bærekraftskonferansen i Oslo i februar klinkende klart at stabiliseringsmålet skal nås.

Samtidig ivrer amerikanerne, i likhet med Norge, for å innføre såkalt felles gjennomføring. Det innebærer at de forskjellige landene blir enige om at et land kan investere i klimatilstand i et annet land og få godskrevet det på sin CO₂-konto. Dermed kan for eksempel Norge bruke 50 millioner kroner for å få ned utslippene i Mexico, og så bruke dette til å nå sitt eget CO₂-mål.

Forskjellen er bare at amerikanerne, altså i motsetning til Norge, sier at de vil nå CO₂-målet selv om det ikke blir enighet om en slik felles gjennomføring. USA er mer opptatt av at det blir enighet om prinsippet enn at det skal få praktiske konsekvenser for CO₂-utslippene i hjemlandet, ifølge Bradley.

Han tviler imidlertid på at det blir noen enighet om felles gjennomføring under klimaforhandlingene i Berlin i mars/april. Men landene ser ut til å bli enige om å starte pilotprosjekter, for å se hvordan felles gjennomføring vil arte seg i praksis.

Har begynt

Bradley forteller videre at amerikanske selskaper allerede har begynt å investere i Costa Rica og Tsjekkia for å få ned utslip-

pene der. USAs regjering gir ingen økonomisk støtte til dette, men bidrar med praktisk assistanse. USA har flere prosjekter på trappene.

- Disse tiltakene blir godskrevet USAs klimakonto, men bare hvis det blir enighet om felles gjennomføring internasjonalt, sier Bradley.

Norske investeringer

Samtidig planlegger norske myndigheter å gi penger til prosjekter i en del u-land for å få ned utslippene der. Under bærekraftskonferansen i Oslo forrige uke, hadde miljøvernminister Thorbjørn Berntsen bilaterale samtaler med miljøvernministre fra Kina, Costa Rica, Tunis og India blant om overføring av midler til CO₂-reduserende tiltak.

- Samtalene tok sikte på å komme fram til egnede prosjekter for felles gjennomføring av klimatilstand, sa Berntsen til en liten gruppe journalister etter konferansen på torsdag. Men så langt er ingen konkrete prosjekter lagt på bordet.

Fisken må ha mer

Mellom 25 og 35 prosent av verdens planktonproduksjon går med til å mate verdens totale fiskekvote i løpet av et år. Anslaget er fire ganger høyere enn tidligere antatt, skriver Nature.

Aslørende skvetting

Urin fra markmusen er dens verste fiende. Rovfuglene ser sporene i ultraviolet lys.

N&M Bulletin
Jens Petter Toldnæs

En markmus kan aldri bli stueren. De små gnagerne er avhengige av å markere områdene sine med urin. Luktmerkene gir dem muligheter til å navigere og kommunisere.

Ved å belyse markeringene med kunstig ultraviolet lys, har finske forskere funnet ut at rovfugler kan se ting som er usynlig for det menneskelige øye.

Ifølge bladet New Scientist, har forskerne gitt tårnfalker muligheten til å jakte i forskjellige områder. Noen med, og noen uten ultrafiolett stråling. I tillegg varierte områdene mellom å være markert av markmus eller ikke.

Falkene foretrakk å jakte i de markerte områdene som var belyst med ultraviolet lys. Minst tid brukte de på ultrafiolette områder uten markering. Forskerne har ikke oppdaget hvordan tårnfalkene registrerer det ultrafiolette lyset, men det er kjent at andre fuglearter er følsomme for lys som ligger i disse bølgelengdene.

Industri og klima

Representanter fra forsikring, bank og pensjonsfond skal møtes dagen før klimakonferansen i Berlin tar til. Næringene er bekymret over de konsekvensene klimaendringer kan ha, og stiller derfor opp på et seminar arrangert av Greenpeace, skriver Lloyds List.

A/S MOWI, stiftet i 1969, er et av Norges ledende selskaper innen oppdrett av laks. Selskapet er vertikalt integrert med egen stamfisk, rogn, smolt, matfisk, slakte-/pakkeanlegg og salgavdeling. Produksjonsanleggene ligger i Hardangerfjorden og på Sotra/Askøy i Hordaland og i Meløy i Nordland. A/S MOWI er et heleiet datterselskap av Hydro Seafood as.

25 ÅR MED MILJØMESSIG BÆREKRAFTIG FISKEOPPDRETT

- MOWI arbeider for å ivareta forpliktelser i ICC's charter for bærekraftig utvikling og produksjonsprinsipper som er miljømessig akseptert lokalt.
- MOWI arbeider systematisk for å avskaffe bruk av miljøskadelige stoffer. MOWI viser åpenhet i miljøspørsmål.
- I 1994 har MOWI ikke brukt antibiotika eller kjemiske antiparasittmidler i produksjon av 8000 tonn laks.



Norske sjefer mest miljøvennlige?

En svensk undersøkelse viser at norske sjefer er de mest miljøvennlige i Norden. NHO er ikke bare begeistret.

N&M Bulletin
Jens Petter Toldnæs

Undersøkelsen, som er gjen-gitt i det danske bladet Internationalt MiljøNyt, er foretatt av Gothenburgs Research Institute (GRI). Den viser at norske sjefer legger større vekt på miljø enn sine nordiske kolleger. Instituttet har foretatt undersøkelsen blant samtlige børsnoterte selskaper i de tre

landene, og rettet spørsmålene til direktør, styreleder, miljø-sjef og divisjonssjefene i hvert enkelt selskap.

- Vi ser klart at nordmennene bryr seg mer om miljøproblematikk, sier prosjektleder ved GRI, Lars Strannegård til N&M Bulletin.

Fagsjef Bjørn Sveen i NHO liker ikke den svenske undersøkelsen, fordi bedriftenes virksomhet ikke er vurdert.

- Denne undersøkelsen sier ingenting om hva bedriftene driver med, bare at de er børsnoterte, sier han til N&M Bulletin.

Skog forsvinner

Skogen i Asia forsvinner dobbelt så raskt nå som i 1980, viser en ny FN-rapport. Skogen i Asia forsvinner 50 prosent raskere enn skogen i Latin-Amerika. 1,3 prosent av Asias skoger blir borte hvert år, skriver IPS.

MILJØ TRANSPORT
En vinner på avfallssektoren



Vi bruker miljødiesel og reduserer svoveldioksydutslipp i Oslo med 1 tonn/år.

**Et bedre miljø –
en del av vår forretningsidé**

Norsk rense-leca til Tyskland

Gjennom en kontrakt verdt seks millioner kroner, skal leire fra Rælingen ved Lillestrøm rense kloakk i Tyskland.

N&M Bulletin
Oddvar Lind

– Dette er et internasjonalt gjennombrudd for leca-kultur som filtermateriale i renseanlegg, sier markedssjef Kjell Håkon Helgesen i Norsk Leca, en bedrift i Aker-konsernet. Kontrakten er vunnet i skarp, internasjonal konkurranse.

De spesielle leca-kulene er dobbelt så tunge som vanlige leca-kuler, men åtte til ti ganger sterkere. De er utviklet i samarbeid med Vestfjorden avløpsselskap, som selv har bestilt leca-kuler for 4,9 millioner til sitt eget renseanlegg.

– Bakterier på kulene «spiser» opp nitrogenet og bidrar

til å redusere nitrogenutslippene, forklarer fabrikkssjefen ved Norsk Leca i Rælingen, Olav Ødegård. Han vurderer det tyske markedet som svært interessant, ikke minst med tanke på miljøproblemene i det gamle Øst-Tyskland, der det brukes milliarder av tyske mark til renseanlegg og opprydding.

– De høyfaste kulene brukes først og fremst som materiale i plattformer i Nordsjøen, og til forskjellige brokonstruksjoner. Men høyfast leca blir også brukt i renseanlegg, sier han.

Tidligere ble all løsleca produsert i Rælingen brukt i egne produkter. I år vil nærmere 40 prosent av produksjonskapasiteten gå til eksternt salg.

Norsk Leca er ikke alene om å markere seg på det internasjonale miljømarkedet. En rekke norske bedrifter som leverer renseanlegg og miljøteknologi, har de senere årene tatt markedsandeler i utlandet.

Miljøkalender

24. – 25. mars: Konferanse om miljø og forbruk, Larkollen. Arrangør: Miljøheimervernet, tlf. 2271 7785.

27. – 28. mars: Endless Taiga. Internasjonal konferanse i Berlin, i regi av Taiga Rescue Network og Naturschutzbund. Mer info: +49 - 30 - 202 203.

28. mars – 7. april: Første partskonferanse for klimakonvensjonen, Berlin.

30. mars: Norge i det globale drivhuset. Presentasjon i Oslo av ny bok fra Fridtjof Nansen institutt. Mer info: 6753 8912.

15. – 20. april: Internasjonal konferanse om rovfugl på den nordlige halvkule, arrangert i Bajadoz, Spania, av Congress International Rapaces del Holartico. Tlf: 924 - 37 12 02.

Medio april: NHOs miljøkonferanse 1995. Tlf: 2296 5000.

24. – 27. april: Kommunal teknikk 95. Konferanse arrangert bl.a. av Kommunenes Sentralforbund, tlf. 2294 7700.

26. – 27. april: Nasjonalparkene våre. Konferanse i Tromsø, arrangert av Direktoratet for naturforvaltning.

22. – 23. mai: The international conference on climate change, Washington. Årlig konferanse om klimaspørsmål. Tlf: 0951 - 301 695 3762.

30. mai – 2. juni: Energy '95. Konferanse om effektiv ener-

gibruk, arrangert av det danske energibyrået. Mer info: Poul Nilsen, +45 - 7592 2566.

6. – 7. juni: Seminar om biologisk mangfold, Stryn. Arrangør: Jostedalsbreen nasjonalparksenter, tlf. 5787 7200.

6. – 7. juni: Den fjerde ministerkonferansen om Nordsjøavtalen avholdes.

7. – 9. juni: Miljøgeologisk konferanse 1995 i Bergen. Arrangert av Geologisk Institutt, Universitetet i Bergen, tlf. 5554 4240.

10. – 11. juni: Vassdrags-treff ved Tovdalselva. Arrangert av Tovdalsvassdragets Verneutvalg. Mer info: Geir M. Kjøien, 3702 6869.

22. – 23. juni: Miljøvernministermøte i EU.

22. – 25. juni: Naturarvting og landsmøte i Norges Naturvernforbund, Florø. Mer info: Reidar Evensen, 2271 5520.

25. – 28. juni: Konferanse om miljøgifters virkning på organismer, København.

26. – 30. juni: Acid Reign 95? Internasjonal konferanse arrangert av det svenske miljøforskningsinstituttet. Tlf: 46 - 3146 0080.

1. juli: Spania overtar formannskapet i EU.

31. august – 1. september: Bo og leve i by. Miljøbykonferanse i Bergen.

31. august – 14. september: Bergen kommune arrangerer miljøverksted, bymiljø 95.

11. september: Kommune- og fylkesvalg.

Nei til øvelser i nasjonalparker

Røde Kors ønsker å ha øvelser med snøscootere i nasjonalparker. Miljøverndepartementet sier nei.

N&M Bulletin
Jens Petter Toldnæs

– Selv om vi får stadige henvendelser om redningsøvelser i nasjonalparkene, er vi veldig tilbakeholdne med å tillate dette. I Jotunheimen er det et mål å redusere motorisert ferdsel til et minimum. Det betyr ikke at vi ikke mener hjelpekorpsenes arbeid er viktig, sier naturforvalter hos Fylkesmannen i Oppland, Dagfinn Claudius, til N&M Bulletin.

Fylkesmannens miljøvern-avdeling i Oppland har fått kritikk for ikke å tillate redningsøvelser i nasjonalparkene i Jotunheimen og Rondane. Kritikken har kommet fra hjelpe-

korps som hevder de fleste ulykker skjer nettopp i disse områdene, og at de derfor har behov for å øve der.

Claudius mener det er andre måter hjelpekorpsene kan bli kjent i nasjonalparkene på.

– Det er gode muligheter til å øve realistisk utenfor parkene. I tillegg har hjelpekorpsene tilbud om å gjøre seg kjent i områdene sammen med nasjonalparkforvalteren, sier han.

Røde Kors unnatt loven

Landssekretær for hjelpekorpsene hos Røde Kors, Arne Karlstadstuen, synes det er rart at myndighetene ikke ser nødvendigheten av å drive trening.

– På oppdrag er vi unnatt loven om motorisert ferdsel. Jeg synes også at redningskorpsene bør kunne få øve i disse områdene, sier han til N&M Bulletin.

Ifølge avisen Dagningen skjer ni av ti ulykker i Lom og Vågå i nasjonalparkene.

– Vi føler det som om vi ikke blir tatt på alvor, sier områdeleder i Røde Kors, Mick Sherad, i en kommentar.

– Når folk leser at 90 prosent av ulykkene i Jotunheimen skjer i nasjonalparkene, vil det kanskje være vanskelig å se logikken i et øvelsesforbud, sier nasjonalparkforvalter Espen Bø. Han ønsker derfor at hjelpekorpsene skal få lokalkunnskap om områdene gjennom guid-

ing. – Muligens har Røde Kors et markeringsbehov overfor forvaltningen i denne saken, men det er viktig å presisere at det politi og lensmannsetaten som har ansvaret ved ulykker, og vi har alltid hatt et godt samarbeid, sier Bø.

Gå av!

Friends of the Earth i Tsjekia, Duha, krever at miljøvernminister Frantisek Benda går av, skriver det tsjekkiske nyhetsbyrået CTK.

Miljøorganisasjonen mener Benda er feil mann på statsrådsburettet, fordi han ikke klarer å hindre at hans regjeringsskolleger underminerer Miljøverndepartementet.

– Under Bendas ledelse har MD blitt en institusjon som skader miljøet, mener Duha.

Stanser bilene

Biler blir forbudt i sentrum av Athen fra begynnelsen av april, skriver Reuter. Myndighetene skal gjennomføre en tre måneders prøveperiode med restriksjoner på bilbruken, for å bedre luftkvaliteten i byen. Blant annet blir området rundt Akropolis regulert.

NHO

NÆRINGSLIVETS HOVEDORGANISASJON

UNION
– et godt papir

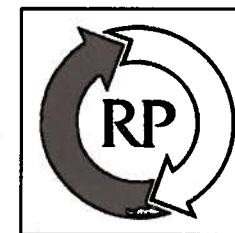
HSH DELTAR KONSTRUKTIVT I MILJØDEBATTEN



Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon



NORGRO



BEVAR OZONLAGET!

Returprosjektet er et landsomfattende mottak av brukte KFK-gasser for miljøsikker gjenvinning og destruksjon.

RETURPROSJEKTET Horgenveien Tlf.: 32-700 260
Godkjent mottak av regulerte kuldemedier 3300 Hokksund Fax: 32-700 259



Studieret 1995 - 1996 tilbys følgende studier:

1. Grunnlag i idrett

2. Mellomlag

- Lærerutdanning i kroppsøving
- 2-årig trenerutdanning
- Tilpasset opplæring i kroppsøving og idrett
- Emnegruppe i idrettsbiologi
- Emnegruppe i bevegelsesanalyse/biomekanikk
- Emnegruppe i idrett - kultur - samfunn
- Fysisk aktivitet og helse
- Kultur- og idrettsforvaltning

3. Hovedlag

Sekundærutdanning:

Hovedlag 1. feb. 1995.
Studier under hovedfagsnivå 15. feb. 1995.

Søknadsskjema og brosjyre fås ved henvendelse til:
NIH, P.B. 40 - Kringseid, 0807 Oslo. Tlf: 22 18 56 00

utfordringene på alvor

Med vinduet mot havgapet tar A/S Norske Shells raffineri på Sola utenfor Stavanger imot 2,5 millioner tonn råolje hvert år. Oljen kommer fra felt i Nordsjøen hvor selskapet har eierandeler. Shell-raffineriet er et topp moderne og effektivt anlegg, som kan produsere alle typer oljeprodukter. Avanserte rense- og gjenvinningsanlegg er installert for å redusere miljøbelastningen.

